

Gestreepte dolfin in Antwerpse haven

Op 6 mei 2009 werd in het Verrebroekdok in de Waaslandhaven een dolfinachtige opgemerkt. De Waaslandhaven, die deel uitmaakt van de Antwerpse haven maar in de provincie Oost-Vlaanderen ligt, wordt van de Schelde afgesloten via de Kallo-Sluis.

Opmerkelijk: het dier was dus, samen met de gigantische zeeschepen die de Antwerpse haven aandoen, versluisd geraakt van de Schelde naar het dokkencomplex.

Jan Haelters & Dominique Verbelen

Aanvankelijk was niet meteen duidelijk om welke soort het ging. Er werd gedacht aan een bruinvis (*Phocoena phocoena*), de meest algemene soort in Belgische wateren maar ook een tuimelaar (*Tursiops truncatus*), een soort die eerder al in de Schelde nabij Antwerpen was waargenomen, en een gewone dolfin (*Delphinus delphis*) konden aanvankelijk niet worden uitgesloten. Toen op 15 mei het dier opnieuw werd gespot tussen de kaaimuren van Dredging International (Vlaams Zwijndrecht), werden beelden gemaakt door de regionale televisie. Ondanks de slechte beeldkwaliteit kon bruinvis meteen worden uitgesloten. Sinds de eerste waarneming had dit dier dus voor de tweede keer de Kallo-Sluis gepasseerd, deze keer in de omgekeerde richting, van de dokken naar de Schelde. Op 16 mei merkte Fons Ver-

voort de dolfin op in het Verrebroekdok, goed voor een derde versluising. Hier werd duidelijk dat het ging om een gestreepte dolfin (*Stenella coeruleoalba*), een zeer zeldzame soort in de zuidelijke Noordzee. Uit nadere analyse van de beelden bleek dat het dier in slechte conditie verkeerde: de huid vertoonde immers talrijke letsels. De sprongen uit het water, die in de pers als 'speels' werden omschreven, waren mogelijk eerder een teken van huidirritatie dan van speelsheid. De gestreepte dolfin genoot door een persbericht van Natuurpunt al gauw ruime media-aandacht en werd in de landelijke pers opgevoerd als Fonske, de Waaslanddolfin. Fonske was even een algemeen dagbladverschijnsel en haalde op 18 mei zelfs het VRT journaal. Overleven in de Waaslandhaven zou voor

Fonske moeilijk worden. Het ondiepe, brakke water is immers een zeer ongeschikt leefgebied voor deze pelagische soort, gewoon aan open zee. De geringe dichtheid aan vis en het lage zoutgehalte (ca. circa 0,5 procent) vormden de twee voornaamste knelpunten. Volgens sommige bronnen kunnen dolfinen, met uitzondering van rivierdolfinen, slechts korte tijd in zoet water overleven: na een tijd begint de huid te vervellen, en door een lager drijfvermogen in zoet water moeten ze meer inspanning leveren om te zwemmen. Een poging om Fonske te redden werd niet overwogen: een dolfin vangen in een havengebied van 5 km² is vrijwel onmogelijk. Bovendien is ook het verzorgen van deze soort problematisch. De enige kans op overleven voor het dier was een terugkeer via de Kallo-Sluis naar de Schelde en ver-

Links: dolfinen doen het goed in de media. Op 21 zakten VRT en VTM naar het Verrebroekdijk af om een item te draaien over het overlijden van Fonske. Foto Wouter Jan Strietman.

Midden: het kadaver vertoonde talrijke open verwondingen. De groene zones op de huid zijn algen die zich op de verwondingen hebben gevestigd tijdens het verblijf in brak water. Foto Jan Haelters.

Rechts: satellietbeeld (Google Earth) met aanduiding Dredging International (A), de Kallo-Sluis (B), het Verrebroekdijk (C) en het Doeldok, ter hoogte van de vindplaats van de dode dolfin (D).

der richting Noordzee, ongeveer zeventig kilometer verderop.

Zover is het echter niet gekomen. Op 21 mei, Hemelvaartsdag, werd Fonske dood aangetroffen in het Doeldok door Wouter Jan Strietman, goed voor een item in het VRT journaal en het nieuws van VTM. Het dier werd opgehaald door Jan Haelters (Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, KBIN) en overgebracht naar de dienst veterinaire pathologie van de Universiteit Luik, waar een autopsie uitgevoerd werd door gespecialiseerd dierenarts Thierry Jauniaux. De dolfin bleek een juveniel mannetje met een lengte van anderhalve meter en een gewicht van 38 kilogram. Het dier bevond zich in een zeer slechte fysieke conditie. De huid was bezaaid met open zweren en door het wekenlange verblijf in brak water hadden zich op de verwondingen heel wat algen gevestigd. Ook bleek het dier sterk vermagerd: de dikte van de onderhuidse vetlaag was afgenomen tot slechts acht millimeter - bij gezonde dieren bedraagt dit ongeveer twee centimeter. Intern onderzoek toonde een gezwollen milt aan, een lichte maagbloeding en een onderhuids oedeem. De gezwollen milt kan veroorzaakt zijn door een bloedvergiftiging. Een opmerkelijk gegeven was dat de penis en de teelballen abnormaal klein waren

voor een gestreepte dolfin van deze grootte. De autopsie bracht op zich dus eigenlijk geen pathologie aan het licht die rechtstreeks kan aangeduid worden als de doodsoorzaak; die moet eerder worden gezocht bij een algemene en chronische verzwakking. Mogelijk biedt verder (microbiologisch) onderzoek bijkomende informatie. De skeletresten van Fonske worden bewaard in de wetenschappelijke collectie van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen (KBIN). Een aantal weefselstalen van het dier worden opgenomen in de Belgische Zeezoogdieren Biobank, die eveneens door het KBIN wordt beheerd.

Dankwoord Het KBIN en Natuurpunt houden eraan alle personen en diensten die inlichtingen verschaffen over dit dier, die foto's bezorgden of die hun bijdrage leverden bij het recupereren van het kadaver, te bedanken.

Jan Haelters, Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen (KBIN/BMM) 3e en 23e Linieregimentsplein, 8400 Oostende, e-mail: j.haelters@mumm.ac.be
Dominique Verbelen, Natuurpunt, Coxiestraat 11, 2800 Mechelen, e-mail: dominique.verbelen@natuurpunt.be

Gestreepte dolfinen in België en Nederland

Gestreepte dolfinen hebben een zeer uitgestrekt verspreidingsgebied: ze komen voor in de diepe delen van alle tropische tot warm-gematigde oceanen en een aantal zeeën zoals de Middellandse Zee. De soort is algemeen in de Golf van Biskaje, waar ze vaak gemengde groepen vormt met de gewone dolfin *Delphinus delphis*. Het zijn zeer sociale dolfinen die in groepen van tientallen tot duizenden exemplaren voorkomen (Reid et al., 2007).

In de zuidelijke Noordzee is de soort zeer zeldzaam. Voor de Belgische kust is slechts één stranding gedocumenteerd (in 1981; De Smet et al., 1983). In Nederland zijn tot nog toe acht strandingen van gestreepte dolfinen gedocumenteerd, de eerste daarvan in 1967 (www.walvisstrandingen.nl). In Noordwest-Europa worden sinds 1990 steeds vaker gestreepte dolfinen gezien, tot aan de Deense en Noorse kusten toe. Die toename wordt in verband gebracht met een stijging van de zeewatertemperatuur en veranderingen in de stromingen in de oceaan (Camphuysen & Peet, 2006). Acht van de tien strandingsgevallen uit België en Nederland dateren van de afgelopen 25 jaar. Aangenomen dat er geen gestreepte dolfinen over het hoofd werden gezien, duidt dit ook in België en Nederland op een recente (geringe) toename. De kans op een gestreepte dolfin in Nederlandse of Belgische kustwateren blijft voorlopig wel nog bijzonder klein. De Waaslanddolfin bood alvast een unieke kans om een exemplaar van deze soort te observeren, zij het niet in zijn natuurlijke leefgebied.

Verder lezen?

- www.walvisstrandingen.nl
- Camphuysen, K. & Peet, G., 2006. Walvissen en dolfinen in de Noordzee. Fontaine Uitgevers BV/Stichting De Noordzee, 159 p.
- De Smet, W.M.A., Van Waerebeek, K. & Van Gompel, J., 1983. Een eerste vondst van de gestreepte dolfin, *Stenella coeruleoalba* (Meyen, 1833) aan de Belgische kust. *Marswin* 4(4-5): 275-288.
- Reid, J.B., Evans, P.G.H. & Northridge, S.P., 2003. Atlas of Cetacean distribution in north-west European waters. Joint Nature Conservation Committee, Peterborough. 76 p.